

Vesa Oittiselle

Juha Sihvola

Vesa Oittinen on tärkeällä asialla korostaessaan puheenvuorossaan "Onko englannin ylivalta tieteesä välttämätöntä?" (*Tieteessä tapahtuu* 5/06), että "humanistiseen tutkimukseen kuuluu aivan erottamattomasti sivistynyt monikielisyys". Hän ajaa sinänsä oikeaa asiaa pahansuopaisella tyylillä, kun hän syyttää Helsingin yliopiston tutkijakollegiumia yksipuolisesta englannin suosimisesta toistaen samoja perättömiä väitteitä, jotka kumosin jo kaksi vuotta sitten *Yliopisto-lehdessä* käymässämme debatissa.

Tutkijakollegium on toiminut monipuolisesti humanistisen monikielisuuden edistämiseksi. Kieletieteiden tutkimuksella on ollut kollegiumin toiminnassa vahva sija. Suurten eurooppalaisten kielten lisäksi asiantuntemusta on löytynyt klassisesta kreikasta, latinasta, hepreasta, arabista, sanskritistä ja vanhoista skandinaavisista kielistä.

Erityisesti ranskankielinen kulttuuri, kirjallisuus ja filosofia ovat olleet näkyvällä sijalla toiminnassamme. Viimeksi kesäkuussa 2006 järjestimme kansainvälisen symposiumin *L'écriture en contexte: littérature, théorie et avant-gardes françaises au XXe siècle*, jossa esitelmät olivat pääosin ranskaksi ja jossa yhteistyökumppaneitamme olivat sekä Ranskan että Italian kulttuuri-instituutit. Baltian maista ja Venäjältä meille tulee jatkuva virta tutkijoita Koneen Säätiön rahoittaman vaihto-ohjelman turvin. Toimistossammekin saa täyden palvelun vähintään venäjäksi, ranskaksi ja espanjaksi. Kiinaakin meillä osataan.

Saksankieliseen suuntaan kollegiumilla on laajat yhteistyösiteet. Olemme osallistuneet Berliinin, Wienin ja Zürichin yliopistojen rehtoreiden yhteistyöverkoston toimintaan. Wissenschaftskolleg zu Berlin on pitkäaikainen yhteistyökumppanimme. Tutkijoistamme saksankieliseen intellektuaaliseen kulttuuriin ovat erikoistuneet varsinkin professorit Juha Manninen ja Friedrich Stadler, kollegiumin ensimmäinen itävaltalainen

tutkija. Uudessa tieteellisessä neuvottelukunnassamme on kolme saksalaista jäsentä. Jo toisena kesänä järjestämme Helsingissä Ernst Cassirer -kesäkoulun yhteistyökumppanimme Uppsalassa toimiva Swedish Centre for Advanced Study. Koulun vetäjinä toimii kolme saksalaista professoria. Tavoite on edistää saksalaisen filosofian ja yhteiskuntateorian harrastusta Itämeren piirissä.

Eurooppalaisten valtakielten ohella olemme kantaneet huolta myös kotimaisten kielten asemasta tieteen kielenä järjestämällä luentoja, seminaareja ja keskustelutilaisuuksia. Keväällä 2006 järjestimme esimerkiksi seminaarin *Aristoteleen psykologia ja nykyaika*, joka juhlisti Aristoteleen filosofisten pääteosten kaksikymmentä vuotta kestäneen suomennos- ja kommentaarihankkeen valmistumista. Olemme osallistuneet aktiivisesti myös Snellmanin juhluvuoden viettoon ja useimmista muista juhlajoista poiketen vieneet Snellmanin filosofian myös osaksi kansainvälistä tieteellistä keskustelua.

Tutkijakollegiumin pääasiallinen toimintakieli on toki englanti. Kun meillä on tutkijoita Venäjältä, Baltian maista, Itävaltasta, Israelista, Espanjasta, Tanskasta, Hollannista, Iso-Britanniasta ja Yhdysvalloista ja kun seminaareissamme on ollut viime aikoina puhujia lisäksi muun muassa Intiasta, Ranskasta, Italiasta, Saksasta ja Ruotsista, meillä ymmärrettävästi täytyy olla myös jokin yhteinen kommunikoinnin väline. Jokainen kansainvälistä tiedeyhteisöä tunteva ymmärtää, että englannin valinta on käytännöllinen eikä ideologinen. Saksalaiset yhteistyökumppanimme ovat englannin käytössä tältä osin täysin samoilla linjoilla omassa toiminnassaan.

*

Oittinen esittää kirjoituksessaan kaksi paikkansa pitämätöntä väitettä. Hän esittää, että tutkijakollegium olisi muuttanut hakuprosessinsa

ainoastaan englanninkieliseksi ”välittömästi sen jälkeen”, kun hän oli asianajotoimiston kautta esittänyt valituksen oman saksankielisen tutkimussuunnitelmansa syrjimisestä vuoden 2004 haussa. Tosiasiassa collegium uusi hakuohjeensa ennen Oittisen valitusta. Sekä aikaisemmissa että uusituissa hakuohjeissa pyydetään hakemukset tekemään englanniksi, mutta uudistuksen yhteydessä poistettiin monien muiden käytännöllisten yksinkertaistusten ohella maininta, että tutkimussuunnitelman voisi tehdä myös saksaksi tai ranskaksi.

Muutoksen syy oli yksinomaan käytännöllinen. Collegiumin sääntöjen mukaan hakemusten arvioijina toimivat collegiumin kansainvälisen tieteellisen neuvottelukunnan eri kielialueita ja tieteenalaja edustavat 15 jäsentä, eikä ulkopuolisia arvioijia voida käyttää. Vaikka jäsenten joukossa on sekä saksan että ranskan osaajia yllin kyllin, hakemusten määrän voimakkaasti kasvessa ei ole mahdollista sitoutua takaamaan tasapuolisesti kaikkien alojen hakijoille asiantuntevaa arviointia muilla kuin englannin kielellä. Harvinaisempia ja marginaalisempia aiheita koskevat sekä eri arvioijilta selvästi toisistaan poikkeavia arvioita saavat hakemukset nostetaan kuitenkin neuvottelukunnan kokouksessa erityisen keskustelun kohteeksi syrjinnän välttämiseksi. Kuten jo kaksi vuotta sitten keskustelussa totesin, Oittisen hakemusta ei syrjitty vaan se arvioitiin neuvottelukunnassa riittävän tasapuolisesti ja tämä tapaus ei vaikuttanut mitenkään hakuohjeiden tarkistamiseen.

Toinen perätön syytös on, että olisi *Historiallisessa Aikauskirjassa* (pääkirjoitus 4/2005)

”naiivisti perustellut” englannin yksipuolista suosimista tieteen kielenä sillä, että ”englantia oppii kuka tahansa”. *Historiallisen Aikauskirjan* verkkosivulta (www.protsv.fi/haik) voi kuka tahansa tarkistaa, että kyseisessä kirjoituksissa argumentoin lähinnä sellaisia historianutkijoita vastaan, jotka tyytyvät julkaisemaan kotimaiselle tiedeyhteisölle ja ovat haluttomia käyttämään mitään vieraita kieliä. Kansainvälisessä tiedeyhteisössä toimimisen minimi- mutta en suinkaan maksimiehdoksi esitin vähintään englanniksi kirjoittamista. Perin erinomaista on, jos lisäksi osaa kirjoittaa vaikkapa saksaa, ranskaa ja italiaa tai edes kykenee pöytäpuheita pitämään näillä sivistyskielillä.

*

Empiirisenä tosiseikkana olen toki puhunut englannin kielen ylivalvan lisääntymisestä, ja arvelen globalisaatiokritiikissäkin olevan tärkeämpiä tehtäviä kuin nostalgisten protestien esittämisen sitä vastaan. Kun ottaa huomioon ne lukuisat hankkeet, joita tutkijakollegiumissakin olemme toteuttaneet kansainvälisen oikeuden, globaalin etiikan, kulttuurien välisen kunnioituksen, solidaarisuuden ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan teemoista, Oittisen vihjaileva räksytys ”yksipuolisesta, teknokraattisesta ja mukavuu-denhaluisesta” globalisaationäkemyksestä tuntuu epäreilulta.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin johtaja.